

Zapiski

OB 40 letnici smrti Franč. Lampeta.

Frančišek Lampe bi letos dopolnil 81 let; sedaj pa je že 40 let v grobu. Umrl je pred 40 leti dne 24. septembra l. 1900.

Znanost, krepost, domoljubnost so bili Lampetovi vzori. Kot modroslovec je spoznal dolžnosti, ki jih ima do svojega ljudstva in kot bogoslovec je sklenil, da se iz ljubezni do Boga ves posveti svojemu narodu. Ker je bil v svojem katoličanstvu tako vesten in pristen, je bil obenem moderen in napreden v najplemenitejšem pomenu; za nikomur ob svojem času ni zaostajal: ne v znanosti za Mahničem, ne v rodoljubju za Gregoričem, ne v odločnosti za Tavčarjem, ne v taktu in vestnosti za Missio. Bil je v resnici Fr. Lampe prosvetitelj slovenskega ljudstva.

Kdor je poznal Frančiška Lampeta kot asketa in posebno še, kdor ga pozna kot prevajatelja Zgodb sv. Pisma, oziroma kot razlagatelja božjega razodetja, se ne bo čudil, če rečemo: Frančišku Lampetu gre

častitljiv spomin v vrsti slovenskih svetniških duhovnikov.

Toda pero se nam je zapisalo v drugo smer, ne mislimo namreč na Lampetovo svetniško življenje, marveč na njegovo književno delo. Lampetova mnogostranska darovitost je zgodaj ustvarila v njem pisatelja in ustanovitelja literarnega društva ter kmalu potem tudi ustanovitelja in urednika literarnega lista Doma in Sveta.

Frančišek Lampe je uvidel, kako zaradi prevelike zaposlenosti katoličanov vsepovsod zastaja potrebno slovstveno delo, kako je ponikovalo vedno bolj in bolj in bilo se je bati, da tudi ponikne — v katoliških vrstah. Nikogar ni bilo, ki bi jih dramil k skupnemu slovstvenemu prizadevanju; vse je kazalo le bolj značaj zasebne podjetnosti, zatoorej so se posamezni leposlovni listi tako hitro ustanavljali in še hitreje preminili drug za drugim.

Po dolgem času je bil Frančišek Lampe zopet prvi klicar in kladivar za skupno literarno prebujenje in

prerojenje v smislu Prešernove močne besednosti in Slomškove verske miselnosti. Oboje je hotel Lampe strniti v Domu in svetu. Žalibog je zadel pri tem na mnoge ovire celo v najbližjih krogih. Vendar Domin-svetov urednik ni hotel odnehati s pričetim delom na začrtanem potu. Pa ni se boril proti osebam, temveč proti zmotam. »Povem rad naravnost, da imam o lastnostih dobrega slovstva svoje misli, povzete iz načel naše vere in zdrave pameti, in da se mi ne zdi kateri si koli bodi slovstveni izdelek res dober. Ker pa vsega tega tukaj ne morem razložiti, naj samo opomnim, da pogrešam mnogokrat v naših spisih one mirne, tihe in ljubeznive priprostosti, ki tako dobro in prijazno veje v spisih takih pisateljev, ki so polni resnice, vere in ljubezni.« To so vodilne misli Lampetovega književnega udejstvovanja; zapisal jih je v Predgovor Drobthinicam, 1888, torej v tistem letu, ko je začel izhajati Dom in svet.

Eno srečo so imeli sotrudniki pri Domu in svetu: njegov urednik je izkušal vsakega izmed njih tudi razumeti. »Razumevati in biti razumevan,« tako je Lampe to misel povzel po sv. Frančišku Saleškem: »je največja sreča na svetu. Razumevanje je največja ljubezen, ki jo moremo izkazati drugim.« Lampetu niso bile vseč kritike, ki stikajo le za napakami in pogreški. Imel je redek božji dar, da je bral tudi to, kar je v človeku, ne le tega, kar je v njegovem spisu.

Ako si bil priča njegove delavnosti, si mogel slišati večkrat njegovo besedo: »Vita negotium, non otium: Življenje je delavnik, ne praznik. Počivali bomo v grobu.« Lampe je imel preveliko srce in preveč oči in preveč ušes. Vse ga je zanimalo, kar bi moglo biti dobremu slovstvu v korist in posebej Domu in svetu v razmah. Kar piše Levec o Erjavcu: »pri vsem tem pa je vlekel na uho vsak glas, vsak rek in besedo...« bi mogli reči tudi o Lampetu. Kakor mravlja je vsepovsod iskal in nabiral gradivo za svoj list. Prav ta prevelika marljivi-

vost ga je vrgla v prerani grob. In čudno. Prav v začetku tistega leta, ko je umrl v Gorici (12. januarja 1887) Fran Erjavce, rojen na Poljanah nasproti Marijanišča, je začel Frančišek Lampe svoje slovstveno delo v Marijanišču. Bilo je plodovito, toda kratkotrajno kakor Erjavčevo.

Frančišek Lampe je videl neposejano in večkrat tudi nerazorano polje na vseh koncih in krajih. Povsod hoče poprijeti za delo. Urejuje Drobthinice in Dom in svet, piše življenjepise in potopise, razlaga Zgodbe sv. Pisma in sestavlja Uvod v modroslovje in dušeslovje, ocenjuje knjige in oblikuje svoje sotrudnike. »Tempus urget: čas nas k temu sili!« je zopet zavračal one, ki so ga hoteli odvrnati od neprestanega dela.

Vendar še večji ko v svojem delu je Frančišek Lampe v načinu svojega dela. Delal je za visoke cilje in ni iskal hvale pri ljudeh, temveč le v dobrem delu samem. Mož s širokim obzorom, pa s tesnim občutkom za lastno osebnost. Ljubezniv do malih, se ni laskal visokim, a predrznim se je ustavljal brez strahu. Nikogar se ni bal, saj ni zase nič pričakoval. Bil je ravnodušen pri vseh rečeh, nič ga ni presenetilo, tudi smrt ne.

Prišla je nepričakovano, prav na začetku jeseni, 24. sept. 1900, ko je bil Lampe šele na začetku svoje moške dobe. Tako je kot vodja Marijanišča zapuščal v zavodu z očetovsko skrbjo število svojih duhovnih otrok, pa noben mu ni bil tako pri srcu in ga ni bila bolj skrb za njegovo srečno bodočnost, kakor za Dom in svet.

Noben spomenik mu ne bi mogel biti dražji, kakor da se je Dom in svet ob petdesetletnici svoje ustanovitve še obdržal in ohranil ter se ob 40 letnici smrti svojega ustanovitelja še dviguje z novim ognjem, kakor pravi pregovor: »Na starem ognjišču še najrajše gori...«

To bodi malo spomina za velikega moža, ustanovitelja, pisatelja in urednika Doma in Sveta Frančiška Lampeta. A. M.